

לכתחילה נמי יכול השוחט לשחוט שתי בהמות בבת אחת.

ואף רבי שמעון בן לקיש סבר: רישא בחולין וסיפא בקדשים כדעת כל האמוראים האלה.

דאמר רבי שמעון בן לקיש: מאחר ששנינו ברישא של המשנה "רובו של אחד ממוחו", למה שנינו פעם נוספת בסיפא, "רוב אחד בעוף, ורוב שנים בבהמה"?

כי הסיפא מחדשת את הדין בקדשים, היות ויש מקום לטעות בהבנת משנה אחרת, ולשמוע ממנה שהקרבן לא כשר עד שישחוט את כל הסימנים.

לפי ששנינו במסכת יומא: הביאו לו לכהן גדול את התמיד של שחר של יום כיפור. יש לו לעשות את כל עבודות הקרבן בעצמו, מפני שעבודת יום כפור כשרה בכהן גדול בלבד. לכן קרצו, חתך מהר את רוב שני סימני קרבן התמיד, ומיד מקבל את הדם במזרק, ומירק, וגמר כהן אחר שהיטתו על ידו [בשבילן].

יכול לא מירק, יהא פסול, כי בקדשים לא די בשחיטת רוב שנים אלא צריך לחותכם לגמרי?

לכך שנינו "רוב אחד בעוף ורוב שנים בבהמה", לומר שבדיעבד מספיק חיתוך של רוב הסימנים גם בקדשים.

אמר מר: יכול [אפשר היה לומר] שאם לא מירק, יהא פסול.

ומקשינן: אם גמר השחיטה מעכב את כט-ב העבודה, אם כן, הויא לה עבודה של יום כפור שנעשית באחר שאינו כהן גדול, ותניא: כל עבודת יום הכיפורים אינו כשרות אלא בו! (77)

ומתריצין: הכי קאמר ריש לקיש: יכול אם לא מירק יהא פסול מדרבנן, דסלקא דעתך אמינא, איכא פסול מדרבנן בקדשים אם לא שחטו את כל הסימנים, אבל לא החמירו חכמים בדבר שתהיה זו עבודה פסולה בכהן הדיוט, לכך שנינו "רוב אחד בעוף ורוב שנים בבהמה" למדנו שאין פסול מדרבנן כשלא מירק.

והוינן: ומאחר דאפילו פסולא דרבנן ליכא, למה לי למרק? הרי היה עדיף שלא לעשות עבודה באחר? (78)

ומתריצין: בכל זאת מצוה למרק כדי להוציא את כל הדם, ועדיף לקיים מצוה זו אפילו באחר.

והגמרא מביאה מחלוקת אמוראים במהות השחיטה.

אמר רבי שמעון בן לקיש משום לוי סבא: (79) השחיטה אינה מקבלת לשם שחיטה

77. שהרי אפילו בחולין צריך למרק לכתחילה. [תוס' ד"ה למה].

79. כתבו התוספות: אף על פי שבכל מקום שנחלקו רבי יוחנן וריש לקיש, פסק רבא כרבי יוחנן חוץ מבשלה מקומות, במחלוקת זו סובר

77. כתבו התוספות, שעבודת התמיד שאינה חובה מיוחדת ליום כפור, אינה פסולה אלא מדרבנן [תוס' ד"ה אם].

78. כך פירשו התוספות את שאלת הגמרא, כי אין לפרש שהשאלה היא: מה כל הצורך למרק?

אלא בסוף השחיטה, אבל תחילת מעשה השחיטה אינו נקרא בשם שחיטה לענין הלכות התלויות בשם שחיטה.

ורבי יוחנן אמר: ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף הכל קרוי שחיטה.

הגמרא מבארת עתה למאי נפקא מינה לדינא במחלוקת ריש לקיש ורבי יוחנן⁽⁸⁰⁾.

אמר רבא: הכל מודים שאם תחילת השחיטה לא נעשתה כהלכתה, כגון היכא דשחט סימן אחד עובד כוכבים, ואחר כך שחט סימן אחד ישראל שהשחיטה היא פסולה⁽⁸¹⁾, מפני שאף לריש לקיש אין אומרים גלך אחרי סוף השחיטה, שהרי נעשה בה מעשה טרפה ביד עובד כוכבים, שכל בהמה שסימן אחד שלה חתוך הרי היא טרפה⁽⁸²⁾ אלא אם כן נעשה החתוך לפי התנאים של הלכות שחיטה.

רבא כריש לקיש, ולכן ההלכה כריש לקיש, ואין מחלוקת זו נמנית עם שלשת המקומות שבהם הלכה כריש לקיש, לפי שכאן לא נחלק ריש לקיש עם רבי יוחנן אלא אמר בשם לוי סבא. [תוספות ד"ה אמר].

והרמב"ם פסק כרבי יוחנן. [פ"ד מהלכות שחיטה הי"ג].

80. במקומות אחרים הגמרא תולה עוד דינים במחלוקת רבי יוחנן וריש לקיש.

במסכת ב"ק כתב רש"י, שיש נפקא מינה במחלוקת זו, לענין המחשב בקדשים בתחילת השחיטה לאכלם חוץ לזמנם או חוץ למקומם או שלא לשמם, שלדעת ריש לקיש מחשבתו לא פוסלת כיון שלא היתה בסוף השחיטה, ולדעת רבי יוחנן היא פוסלת. [רש"י ב"ק עב א ד"ה אינה ועיי"ש בפנ"י].

לקמן לו א הגמרא תולה במחלוקת זו את המחלוקת, אם הדם של תחילת השחיטה מכשיר את האוכלים או לא מכשיר את האוכלים לקבל טומאה.

81. כתב הרמב"ם: התחיל הגוי לשחוט מיעוט הסימנים וגמר ישראל — פסולה, ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף. [פ"ד מהלכות שחיטה הי"ג].

משמע מהרמב"ם, שלדעת ריש לקיש הסובר אינה לשחיטה אלא בסוף, אם שחט עכו"ם

מיעוט סימנים וגמר ישראל — שחיטתו כשרה. והקשה הלחם משנה, שדברי הרמב"ם סותרים לדברי הגמרא, שאומרת שאף לפי ריש לקיש אם הגוי התחיל את השחיטה וגמר ישראל — פסולה!

ותירץ הלחם משנה, שלפי ריש לקיש שסובר אינה לשחיטה אלא בסוף, יש לחלק בין מקרה שהגוי שחט סימן אחד למקרה שהגוי שחט מקצת מהסימנים, אם בסוף השחיטה התברר שהישראל שחט את רוב הסימנים — נחשב הדבר ששחט את כלם והשחיטה כשרה, אבל אם הגוי שחט סימן אחד אי אפשר לומר, שכאשר ישראל גמר את השחיטה ושחט את הסימן השני — נחשב כדבר כאילו שחט את הסימן הראשון, ולכן השחיטה פסולה.

וכתב הלחם משנה, שלפי רב יוסף לקמן בגמרא שאומר שנחלקו רבי יוחנן וריש לקיש כששחט מיעוט סימנים בחוץ, באמת הם נחלקו גם בעכו"ם ששחט מיעוט סימנים וגמר ישראל.

ועיין עוד בהערה 89.

ועיין עוד באור שמח פ"ד מהלכות שחיטה הי"ג ובקהילות יעקב סימן י"ג.

82. אין כוונת הגמרא, שלפי ריש לקיש הבהמה היא טריפה ולא נבילה, שאם כך, הרי שיש נפקא מינה בין ריש לקיש לרבי יוחנן לענין טומאה, שלריש לקיש היא לא מטמאה ולרבי יוחנן היא

שלא כדין מליקתה וסימן אחד למעלה כדינה, שהדבר תלוי במחלוקת רבי יוחנן וריש לקיש, שאם נאמר ששם מליקה חל על סופה — המליקה נעשתה במקומה, ואם נאמר ששם מליקה חל מתחילתה — לא נעשתה המליקה במקומה.

האמת היא שהעולה פסולה אף לריש לקיש ואף שלגבי עולה — גמר המליקה הוא בסימן השני, שהרי כשמלק סימן אחד עשה בה דבר שהוא גמר מעשה חטאת העוף ועשהו בפסלות למטה, ויש כאן סוף מליקה פסולה.

רבא מפרש שיש נפקא מינה בין רבי יוחנן וריש לקיש לענין שחוטי חוץ.

השוחט מחוץ לעזרה — חייב כרת. השוחט עוף קדשים מחוץ לעזרה — חייב, ואף שדינו למולקו בעזרה, הוא חייב על שחיתו בחוץ ולא על מליקתו⁽⁸⁴⁾.

אומר רבא: לא נחלקו אלא בכנון ששחט סימן אחד של עולת העוף⁽⁸⁵⁾ בחוץ וסימן

ורבא מביא מקרה אחר שהיה מקום לומר שהוא תלוי במחלוקת רבי יוחנן וריש לקיש, ודוחה רבא ואומר שבאמת גם בו לא קיימת מחלוקת.

כשם שנחלקו רבי יוחנן וריש לקיש בשחיטה כך נחלקו במליקה, לדעת ריש לקיש שם מליקה חל רק על סוף המליקה, ולרבי יוחנן כל המעשה נקרא בשם מליקה.

ישנם שני הבדלים בין חטאת העוף לעולת העוף בענין המליקה.

א. בחטאת צריך למלוק סימן אחד ובעולה צריך למלוק שני סימנים.

ב. מקום מליקת עולת העוף הוא למעלה מחוט הסיקרא⁽⁸³⁾. הכהן היה עולה על הכבש ופונה לסובב של המזבח ושם היה מולק, ואם מלק למטה — פסולה, ובחטאת היה מולק למטה. [זבחים ס"ד ע"ב].

ואומר רבא: בעולת העוף נמי, אף שהיה אפשר לומר: היבא דמליק סימן אחד למטה

מטמאה.

ובמסכת זבחים איתא, מנא הני מילי? אמר רב אחא בר רב קטינא: שנאמר "והיתה הרשת עד חצי המזבח" [שמות כז ה] התורה נתנה מחיצה להבדיל בין דמים העליונים לדמים התחתונים. [זבחים נג א].

ורש"י בחומש כתב, שבמזבח של בית עולמים היה חוט של סיקרא במקום הרשת שהיתה במשכן. [שמות כ"ז ה].

84. במסכת זבחים הגמרא דורשת הלכה זו מהמקרא. [רש"י]

85. כך מפרש רש"י.

והתוספות מקשים: אם מדובר בשחיטת עוף,

כוונת הגמרא, שבסימן הראשון לא נעשה מעשה שחיטה אלא מעשה הטרפה, ומעתה לא תועיל השחיטה לפי שאי אפשר להכשיר את הבהמה על ידי שחיטת סימן אחד, וכשישחוט ישראל את הסימן השני תהיה הבהמה נבלה, וכמבואר בסוגיא בדף ל"ב ב.

83. המשנה במסכת מדות אומרת, שהיה במזבח חוט של סקרא שהיה חוגר אותו באמצעו, כדי להבדיל בין הדמים העליונים לדמים התחתונים. [מדות פ"ג מ"א].

ופירש הרע"ב, שהיה מסיב למזבח חוט אדום בסוף חמש אמות של גובהו.

לדעת רב יוסף: אפילו היבא דשחט סימן אחד בחוץ וסימן אחד בפנים נמו פסול⁽⁸⁷⁾ וחייב כרת לכל הדעות ואף שהוא שחט עולה ובעולה צריך למלוך שני סימנים, בכל זאת נחשב סימן אחד לגמר השחיטה, שהרי עשה כה מעשה הטאת העוף בחוץ, ואף שהוא שחט ולא מלק.

ואומר רב יוסף: לא נחלקו אלא בכגון ששחט מיעוט סימניו בחוץ ונגמרו בפנים⁽⁸⁸⁾. למאן דאמר: ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף — מיחייב, למאן דאמר: אינה לשחיטה אלא בסוף — לא מיחייב לפי שמיעוט סימנים אינו גמר בשום קרבן⁽⁸⁹⁾.

מתיב רבי זירא ממשנה במסכת פרה על רבי יוחנן: כל העסוקים בפרה אדומה מתחילה ועד סוף עבודותיה, מהשוחט עד האוסף את אפרה, הרי הם טמאים ומטמאים בגדים

אחד בפנים. למאן דאמר — ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף — מיחייב על תחילת השחיטה בחוץ, למאן דאמר — אינה לשחיטה אלא בסוף — לא מיחייב כיון שגמר השחיטה היה בפנים, ולפני כן לא נקראה השחיטה בשם שחיטה.

לדעת רבא — במקרה זה אין השוחט מתחייב על סימן אחד בגלל שבחטאת העוף מספיק למלוך סימן אחד, שהרי הוא לא מלק את העוף אלא שחטו, ואי אפשר לומר שהוא גמר את המעשה שיש לעשות בחטאת העוף בחוץ, ומכיון שהתורה מחייבת על שחיטה, יש לראות את סוף מעשה השחיטה לפי מה שצריך לעשות בעולת העוף כי הוא שחט עולת העוף בחוץ⁽⁸⁶⁾.

אמר ליה רבה בר שמיני לרבא: מר לא אמר הכי, ומנו [ומיהו] מר זה? רב יוסף.

ולדעת רבא, כיון שבבהמה לא מצאנו בשום מקום שהיא ניתרת בסימן אחד, לכן אין חייבים על סימן אחד משום שחוטאי חוץ לדעת ריש לקיש דאמר אין שחיטה אלא בסוף. ולדעת רב יוסף אף בבהמה יש להחשיב סימן אחד כגמר מפני שבחוף מצינו שהוא חשוב כגמר.

88. לדעת רבא, מיעוט סימנים לא נחשב להתחלת השחיטה ולא מתחייבים עליהם אפילו לרבי יוחנן דאמר ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף, ולדעת רב יוסף אף מיעוט סימנים נחשב להתחלה, ומתחייבים עליהם לדעת רבי יוחנן. [רשב"א לפי ביאור הראש יוסף].

89. כתב הרשב"א, שלדעת רב יוסף יש נפקא מינה גם באופן שמלק מיעוט סימנים של עולת העוף למטה מחוט הסקרא וגמרון למעלה.

יש לנו לראות בשחיטת סימן אחד כגמר דבר, שהרי בחולין — מקום שמצאנו שמועילה שחיטה בעוף — צריך לשחוט רק סימן אחד! ובחידושי הר"ן מתרץ, שאין ללמוד קדשים מחולין, ולא ניתן להחשיב אלא דבר שהוא גמר בקרבן אחר, שיהיה חשוב לקרבן זה. ועיין בהערה 87 שהבאנו את פירושו התוספות.

86. בארנו את הגמרא על פי חידושי הר"ן.

87. משמע מלשון הגמרא, שאילו היה שוחט את שני הסימנים בפנים היה כשר. ומכאן הקשו התוספות על רש"י שפירש שמדובר כאן בעוף, דבעוף אם שחט את שני הסימנים בפנים פסול מפני שדינו במליקה ולא בשחיטה!

ופירושו התוספות, שמדובר בבהמת קדשים,

שעליהם בשעת העבודה.

והעוסקים בה פוסלין אותה אם נתעסקו במלאכה אחרת תוך כדי עשייתה, שכן דרשו מהפוסקים שפרה אדומה נפסלת על ידי עשיית מלאכה אחרת.

אירע בה פסול בשחיטתה כגון שנתנבלה — היא מטמאת כנבלה אבל אינה מטמאת את העוסקים בה מדין פרה אדומה כלל⁽⁹⁰⁾, ובין קודם פסולה בין לאחר פסולה — אינה מטמאה בגדים מאחר שלא היתה כשרה מעולם, וכל העוסקים אינם עוסקים בפרה אדומה.

ואם אירע פסול מסוים בהזאתה שמזים מדמה שבע פעמים כנגד ההיכל, אז העוסקים בה קודם פסולה — מטמאה בגדים שלהם, מפני שעסקו בה בשעה שהיתה כשרה, והעוסקים בה לאחר פסולה — אינה מטמאה בגדים שלהם, מפני שהם לא נתעסקו בפרה כשרה.

ומקשה רבי זירא: **אי אמרת ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף** ותחילת השחיטה של הפרה ראויה לטמא את העוסק בה, אם כן לפלוג נמוי [יכול התנא לחלק גם] בשחיטתה ויאמר: **אירע בה פסול בשחיטה** כגון ששהה באמצע השחיטה, אז השוחטה קודם פסולה — מטמאה בגדים שלו, והשוחטה לאחר פסולה אם היה אדם אחר — אינה מטמאה בגדים שלו!

אמר רבא: בנתקלקלה שחיטה קאמרת שיש מקום לחלק בין לפני הפסול לבין אחר הפסול?! אין הדבר כן, אלא אפילו לרבי יוחנן שסובר שתחילת השחיטה נקראת שחיטה, שאני התם בנתקלקלה השחיטה דאיגלאי מילתא למפרע [שנתברר הדבר למפרע] דלאו שחיטה היא כלל, ורק כשכל השחיטה היתה כשרה — נקראת ההתחלה בשם שחיטה⁽⁹¹⁾.

אמר רבא: אי קשיא לי [אם קשה לי]

מטמאת את הבגדים במגע אלא במשא.

91. פירשנו את הגמרא על פי רש"י שמפרש "אירע פסול בשחיטה" שהשחיטה עצמה היתה פסולה ונתנבלה הפרה, ועל זה אמר רבא, שאם היה פסול בשחיטה — אין כאן התחלת שחיטה. ורבינו תם מפרש, "אירע פסול בשחיטה" שנתעסק בה במלאכה אחרת, ובכל זאת אומר רבא, שאם היה פסול באמצע השחיטה ולא נעשתה כדין פרה אדומה, מתברר שאינה מטמאה מתחילתה, ואין זה דומה למקרה שנעשה פסול בעבודה אחרת, שהעוסקים בה בעבודה קודמת — נטמאים. [תוס' ד"ה אירע].

והצל"ח כתב, שרש"י מפרש "אירע פסול בשחיטה" שנתנבלה הבהמה, אמנם רבי זירא לא

ובספר האשכול כתב, שלפי רב יוסף כשעכור"ם שחט מיעוט סימנים, אליבא דר"ש לקיש הבהמה היא טריפה ואליבא דרבי יוחנן הבהמה היא נבלה. [הלכות שחיטה סי' י"א אות ר'].

ועיין באור שמח פ"ד מהלכות שחיטה הי"ג שצייין לספר האשכול, ונראה מדבריו שהרמב"ם סבר כהאשכול.

90. כתב רש"י, שמשום טומאת נבלה אין הפרה מטמאת אם לא נגע בה כשעסק בשריפתה, ואילו היתה הפרה כשרה, היה העוסק בה טמא אף כשלא נגע בה.

והרשב"א כתב, שאף אם נגע בה, יש הבדל בין טומאת פרה לטומאת נבלה, שהנבלה לא

מדומה על ידי שני אנשים שכן דין עשייתה של פרה הוא כדין קרבן, ורב יוסף הבין שאין הבדל בין שני אנשים ששוחטים ביחד לשני אנשים ששוחטים אחד אחרי השני.

אמר ליה אביי לרב יוסף: בכל זאת קושית רבא היא קושיא, שכן לאו איתמר עלה [האם לא אמרו על הברייתא הזו]: אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: זו הברייתא היא

דברי רבי אלעזר ברבי שמעון פתימתאה (94) א-2

[שהרבה משניות וברייתות סתמו דבריהם לפי דעתו], אבל חכמים אומרים: שנים שוחטים זבח אחד? ומכיון שכך אין לתרץ את המשנה במסכת פרה לפי דעת יחיד (95).

עוד אמר אביי: ולרבי אלעזר ברבי שמעון נמי, לפלוג [גם אפשר לחלק] ולומר שתחילת השחיטה לא מטמאה באופן שלא עברו על ההלכה, ובפגון דשחט חד גברא בשני סודרים שבמצע השחיטה בא חבירו ונטל סודרו מראשו ועטפו בסודר אחר דפודר קמא לא מטמא וסודר בתרא מטמא!

ומתרץ אביי קושית רבא: אלא הסיבה

ממשנה זו, לא קשה לי ממנה על רבי יוחנן אלא הא קשיא לי: למאן דאמר: אינה לשחיטה אלא בסוף, לפלוג [יחלק התנא] ברישא של המשנה העוסקת בהכשרא דפרה, ואומרת שכל העסוקים בפרה מטמאים בגדים, ויאמר: שהמתחיל בשחיטה לא מטמא בגדים, ובפגון דשחיטה בתרי גברי [בשני אנשים], דגברא קמא לא מטמאה וגברא בתרא מטמאה!

אמר רב יוסף לרבא: תרי גברי בחד זיבחה קאמרת?! [אתה רוצה לומר שהמשנה תדבר בשני אנשים ששחטו זבח אחד? !] בר מיניה דהוא [הוצא מדעתך אפשרות זו] לפי שאין לעשות כך, ולא שכיח הדבר שיעשו שלא כדין (92).

דתנינא: "תזבח" מלמד שלא יהו שנים שוחטין זבח אחד. "תזבחהו" מלמד שלא יהא אחד שוחט שני זבחים.

ואמר רב כהנא: תזבחהו כתיב (93).

מברייתא זו למד רב יוסף שאין לשחוט פרה

[תוס' ד"ה תרי].

93. בארנו לעיל כ"ט א.

94. היתה מסורת ביד רבי יוחנן שברייתא זו שנאה רבי אלעזר ברבי שמעון. [רש"י]

95. הקשה הלב אריה: הרי אביי בא להצדיק את קושית רבא, ובאמת הקושיא אינה קושיא, כי אפשר לומר שהמשנה במסכת פרה הולכת כרבי אלעזר ברבי שמעון כמו שיש משניות וברייתות אחרות שסתמו כמותו, ולכן לא רצתה המשנה לדבר על מציאות זו ששנים שחטו! ותירץ,

הקשה ממה שמפורש במשנה שאם נתנבלה הפרה אינה מטמאת לפני שנתנבלה, כי ידע רבי זירא שאליבא דרבי יוחנן אם נעשה קלקול בעצם השחיטה — אין כאן התחלת שחיטה. אלא רבי זירא הקשה מכך שהמשנה לא מחלקת באירע פסול מלאכה בשחיטה בין קודם הפסול לבין אחר הפסול כמו שחלקה באירע פסול בהזאה, ועל זה השיב רבא, שאף אם היה פסול בעבודת הפרה — אין הפרה מטמאת את העוסקים באותה עבודה אף לפני הפסול.

92. כך פירשו התוספות, כי מוכח מהגמרא ששנים ששחטו קרבן — אין הוא נפסל בכך.